

Marian Gorynia

O indywidualnych uwarunkowaniach umiędzynarodowienia firmy

Aleksandra Wąsowska

Przedsiębiorcy wobec okazji na rynkach zagranicznych.

Mikrofundamenty

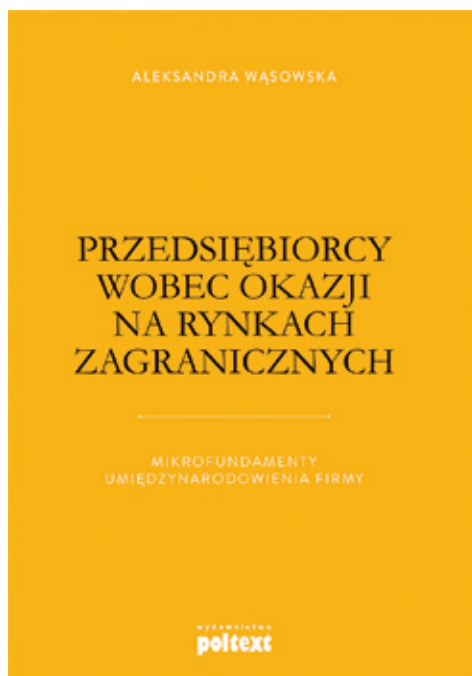
umiędzynarodowienia firmy

Warszawa, Poltex, 2019, s. 242

Książka zasługuje na bardzo wysoką ocenę, czego konsekwencją jest jednoznaczna rekomendacja jej lektury. Za taką konkluzją przemawiają liczne mocne strony opracowania, do których należy zaliczyć dobór problemu badawczego i przedmiotu rozważań, znakomitą orientację w literaturze przedmiotu, zgodne z regułami sztuki wyprowadzenie hipotez badawczych, przemyślane zaprojektowanie badań empirycznych, właściwy dobór metod badawczych oraz przekonujące opracowanie wyników badań, a także ich dojrzałą interpretację. Bardzo wartościową częścią pracy są ponadto rekomendacje dla praktyki gospodarczej oraz propozycje dotyczące kierunków dalszych badań.

Tytuł pracy został określony poprawnie – oddaje on zarazem podjęty problem badawczy, jak i zawiera przesłanie dotyczące jego rozwiązania. Tytuł dobrze koresponduje z układem pracy, jest zrozumiały, jednoznaczny i zwarty.

Jeśli chodzi o problem badawczy i zarazem przedmiot rozważań opiniowanej monografii, to należy podkreślić, że książka wpisuje się w rozwijany w szybkim tempie kierunek poszukiwań, zmierzający do nadania współczesnym szeroko rozumianym rozważaniom ekonomicznym charakteru bardziej zbliżonego do realnego życia gospodarczego. Odchodzi się od koncepcji rynku doskonałego i dominującego charakteru informacji cenowej jako regulatora życia gospodar-

czego. Rezygnuje się z niektórych nierealistycznych założeń na temat zachowania podmiotów gospodarczych i podejmuje się próbę ich zastąpienia założeniami bardziej pasującymi do rzeczywistego świata gospodarczego. Te ogólne tendencje są zauważalne także w badaniach nad internacjonalizacją działalności gospodarczej, w których jednym z czynników postępu jest refleksja nad mikrofundamentami umiędzynarodowienia firm. Coraz szerzej do głosu dochodzi świadomość, że rzeczywistość gospodarcza ma charakter wielopoziomowy, a relacje między poziomami są mało rozpoznany polem badawczym. Opracowanie jest interesującym studium na temat relacji pomiędzy zachowaniem firmy w procesie umiędzynarodowienia a działaniami przedsiębiorców w obliczu okazji na rynkach zagranicznych. Dobór problemu badawczego i przedmiotu rozważań jest silną stroną opracowania.

Zgodnie z deklaracją Autorki: *głównym celem niniejszej pracy jest rozpoznanie indywidualnych uwarunkowań umiędzynarodowienia firmy, rozumianego jako proces przedsiębiorczy obejmujący odkrywanie, tworzenie i wykorzystywanie okazji na rynkach zagranicznych*. W odniesieniu do empirycznej części pracy Autorka stwierdziła, że: *celem empirycznej części pracy jest przetestowanie hipotez badawczych odnoszących się do społeczno-poznawczych uwarunkowań umiędzynarodowienia działalności oraz związku między intencją a działaniem*. Oceniając sformułowanie celu książki należy zaznaczyć, że jest ono jasne i jednoznaczne.

Na wysoką ocenę zasługuje konstrukcja procesu badawczego, którego przeprowadzenie doprowadziło do powstania omawianej pracy. W procesie tym ważne miejsce odegrała znajomość literatury przedmiotu, która pozwoliła na zidentyfikowanie luk badawczych oraz wyprowadzenie wartościowych poznawczo hipotez. Badania empiryczne zasługują na wysoką ocenę – zostały zwięzłe i bardzo merytorycznie opisane w pracy. Na wyróżnienie zasługuje też dobór metod badawczych i ich wykorzystanie. Zastosowano liczne metody statystyczne, które zostały dobrane poprawnie i z dużym wyczuciem. Zaletą opracowania jest też umiejętność interpretacji uzyskanych wyników. Zostały one obszernie skomentowane z wykorzystaniem odwołań do literatury przedmiotu.

Przemyślana konstrukcja procesu badawczego znalazła odzwierciedlenie w układzie książki, który jest jej kolejną silną stroną. Jako poprawne należy ocenić przyjęte przez Autorkę rozwiązania polegające na podziale struktury pracy na osiem rozdziałów. Ich sekwencja i struktura wewnętrzna są co do zasady prawidłowe. Większość rozdziałów pracy poświęcona jest studiom literaturowym, które prowadzone są na wysokim poziomie me-

rytorycznym, co znajduje swój wyraz nie tylko w sposobie doboru bibliografii, ale także w podejściu do prezentacji i dyskusji najważniejszych poglądów występujących w literaturze przedmiotu. Prowadzony wywód ma charakter dojrzały, jest dobrze podbudowany i uzasadniony teoretycznie oraz koresponduje z przyjętymi celami i hipotezami.

Niezwykle ważnym walorem opracowania jest wykorzystanie jednej z odmian podejścia interdyscyplinarnego. Autorka prowadzi kompetentną dyskusję, między innymi na temat powiązań pomiędzy przedsiębiorczością międzynarodową a teoriami biznesu międzynarodowego, teoriami strategii oraz teoriami przedsiębiorczości. Akcent położony jest na zależności pomiędzy wymienionymi subdyscyplinami nauk o zarządzaniu (obecnie nauk o zarządzaniu i jakości) – można by więc powiedzieć, że w opracowaniu mamy do czynienia z podejściem „inter-subdyscyplinarnym”. Wydaje się jednak, że jednocześnie nieco w cieniu pozostają prace odnoszące się do przedsiębiorczości, powstałe w ramach dyscypliny ‘ekonomia’ (obecnie ‘ekonomia i finanse’).

W podsumowaniu oceny merytorycznej opiniowanej książki należy podkreślić, że w sposób niebudzący wątpliwości zrealizowano cel (cele) pracy oraz odniesiono się do przyjętych hipotez badawczych. Na uznanie zasługuje jednoczesna realizacja celu w wymiarze empirycznym, co następuje w drodze prezentacji wyników własnych badań. Osiągnięciu celu w obu wymiarach służy wzorcowy wręcz charakter realizowanego postępowania badawczego – liczba i kolejność etapów, a także treść wykonywanych zadań badawczych. Książka wyróżnia się rozbudowaną, aktualną i reprezentatywną bibliografią. Powinno to umożliwić Czytelnikowi podejmowanie dalszych studiów nad przedsiębiorczością międzynarodową.

W dalszej części niniejszej recenzji zostaną wskazane mankamenty pracy, dostrzeżone na etapie jej wersji „przedwydawniczej”. Wystarczające wydaje się tutaj ograniczenie się do zasygnalizowania najważniejszych uwag, których lista jest następująca...

We wstępie pracy uporządkowano jej cele. We wcześniejszej wersji podano tylko cel empirycznej części pracy, zaś cel główny został pominięty. Przyjęta została sugestia, aby nie pozostawać przy sformułowaniu wyłącznie celu głównego, ale by uzupełnić go o cele szczegółowe.

Wydaje się, że ostateczna wersja książki zyskała na skutek przyjęcia rekomendacji, by dokonać prezentacji hipotez we wstępie opracowania. We wcześniejszej wersji hipotezy nie zostały wymienione w tym miejscu. Zapis ten jest interesujący i ważny z punktu widzenia sposobu i sekwencji prowadzonego w dalszych częściach postępowania badawczego. We wstępie monografii została ponadto zmateriałizowana propozycja, by zamieścić kilka zdań na temat metod wykorzystanych w procesie badawczym. Należy bowiem zgodzić się z poglądem, że w dobrej pracy Czytelnikowi należy się już na początku opracowania informacja na temat metodologii i metodyki wykorzystanej przy tworzeniu dzieła.

Podobnie została wykorzystana sugestia, że przemyslenia i uporządkowania wymagała stosowana w opracowaniu terminologia odnosząca się do obszarów, dziedzin, dyscyplin, subdyscyplin, pól itp. badawczych nauki. Ta potrzeba wynikała z faktu, że niektóre z tych określeń mają w Polsce jednoznaczne odniesienia do obowiązujących przepisów prawa.

Jeśli chodzi o prowadzoną w pracy interesującą dyskusję dotyczącą mikrofundamentów, to wykonana została krytycz-

na refleksja nad stosowaną w literaturze terminologią. Autorka zrelacjonowała tę literaturę i dokonała określonych wyborów odnośnie do jej stosowania w swoim opracowaniu. W efekcie, już na etapie prezentacji, refleksji i oceny, zastosowano podejście krytyczne do rozwiązań przyjmowanych w literaturze. Uwzględniono na przykład okoliczność, że poziom ‘mikro’ i ‘makro’ ma utarte od wielu dziesięcioleci znaczenie w ekonomii. Twórcy mikrofundamentów w naukach o zarządzaniu proponują używanie określeń ‘mikro’ i ‘makro’ w innym znaczeniu – ‘makro’ to cała organizacja (na przykład przedsiębiorstwo), a ‘mikro’ to pojedynczy pracownicy. Taka sytuacja nie sprzyja możliwości integracji badań prowadzonych w ramach dyscyplin ‘ekonomia i finanse’ oraz ‘nauki o zarządzaniu i jakości’ (używając obecnie obowiązującego formalnie nazewnictwa). Autorka znalazła kompromisowe rozwiązanie tej sprzeczności terminologicznej.

Na wysoką ocenę zasługują rozważania literaturowe prowadzone w rozdziałach 3 (*Przedsiębiorczość międzynarodowa a teorie biznesu międzynarodowego*), 4 (*Przedsiębiorczość międzynarodowa a teorie strategii*) oraz 5 (*Przedsiębiorczość międzynarodowa a teorie przedsiębiorczości*). Uważam, że zwłaszcza walory dydaktyczne tych rozważań mogłyby zostać wzmocnione poprzez graficzną ilustrację zależności pomiędzy poszczególnymi polami badawczymi – jeden rysunek integrujący te związki byłby swoistą wartością dodaną zaprezentowanych rozważań.

Jak to już stwierdzono na samym początku niniejszej recenzji, ostateczna konkluzja po zapoznaniu się z ocenianą pracą jest jednoznaczna. W pełni zasługuje ona na lekturę zarówno przez akademików, jak i praktyków działających w biznesie międzynarodowym.